

Niprò

RIVISTA DI STUDI UCRAINI

4/2025

DIRETTORE

Oleg Rumyantsev (Università degli Studi di Palermo)

COMITATO DI REDAZIONE

Alessandro Achilli (Università degli Studi di Cagliari)

Maria Grazia Bartolini (Università degli Studi di Milano)

Simone Bellezza (Università del Piemonte Orientale)

Giovanna Brogi (Università degli Studi di Milano)

Liana Goletiani (Università degli Studi di Bergamo)

Francesco Guida (Università degli Studi Roma Tre)

Giulia Lami (Università degli Studi di Milano)

Tamara Mykhaylyak (Università degli Studi di Napoli Federico II)

Laura Orazi (studiosa indipendente)

Oxana Pachlovska (Università degli Studi La Sapienza)

Olena Ponomareva (Sapienza Università di Roma)

Marco Puleri (Università degli Studi di Bologna)

Giovanna Siedina (Università degli Studi di Firenze)

Massimo Tria (Università degli Studi di Cagliari)

Olga Trukhanova (Sapienza Università di Roma)

CONTATTI

nipro.rivista@gmail.com

WEBSITE:

PALERMO UNIVERSITY PRESS

<https://unipapress.com/categoria-prodotto/unipapress/riviste/rivista-di-studi-ucraini/>

ASSOCIAZIONE ITALIANA DI STUDI UCRAINI

https://aisu.it/nipro_presentazione/

EDITORE

New Digital Frontiers S.r.L.

Piazza Marina 29/34

90145 – Palermo

Cell. (+39)3349828155

ndfedizioni@gmail.com

newdigitalfrontiers@pec.it

<https://unipapress.com/>

ARTWORK COPERTINA:

Illia Razdelskyi

ISSN 2974-6531

ISBN 978-88-5509-815-1

Quest'opera è distribuita con Licenza

[Creative Commons Attribuzione - Non commerciale - Non opere derivate 4.0 Internazionale](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Questo numero è stato finanziato dal

Dipartimento di Scienze Umanistiche dell'Università degli Studi di Palermo

Indice

Prefazione	NIPRÒ: RIVISTA SCIENTIFICA	4
Ricerche	ANDRIY KOHUT Operazione “Farisei”: Misure attive del KGB contro il riconoscimento dell'Holodomor, 1982-1990	6
	ALOIS WOLDAN Narrazioni concorrenti nel testo urbano di Drohobycz: Bruno Schulz e Ivan Franko	22
	FILIPPO BAZZOCCHI L'identità ucraina tra storia alternativa e traduzione: il caso del fumetto Volja (2017)	33
	FABRIZIO RUDI La diplomazia italiana e le vicende storiche ucraine dal 1918 al 1922	46
	OLENA PONOMAREVA “The battle for Ukrainian”: L'impatto della guerra russa sulla lingua e sull'identità linguistica degli ucraini	56
	OLEG RUMYANTSEV Dal russo all'ucraino: traduzione didattica contrastiva come strumento per superare l'interferenza nell'apprendimento di lingue affini	67
	NATALIYA BAHNIUK, YEVHEN REDKO Italian words in the Ukrainian language of the 14th–18th centuries	75
Questioni	KATERYNA PISHCHIKOVA How to think about atrocity crimes in Ukraine	82
Esordi	FRANCESCO MORGANTI Cultural and Linguistic Identity Among Ukrainian Refugees in Italy: A Comparative Study of Teenagers and Adults	91
Traduzioni	OSTAP SLYVYNS'KYJ: QUATTRO POESIE Traduzioni di Alessandro Achilli, Marco Bouvet, Gabriella Capecchi, Rossella Caria, Yulia Chorniy, Anna Cavazzoni, Anna Mangiullo, Kateryna Mychka	103
Recensioni	A cura di SIMONE ATTILIO BELLEZZA E GIOVANNA BROGI BERCOFF	108

OSTAP SLYVYNS'KYJ
QUATTRO POESIE

Traduzioni di

ALESSANDRO ACHILLI
MARCO BOUVET
GABRIELLA CAPECCHI
ROSSELLA CARÌA
YULIA CHORNIY
ANNA CAVAZZONI
ANNA MANGIULLO
KATERYNA MYCHKA

OSTAP SLYVYNS'KYJ

is a Ukrainian poet, translator, essayist, and scholar. He authored five books of poetry, as well as *The Dictionary of War* (2023), a documentary book based on a testimony of participants and witnesses of the Russian aggression against Ukraine. Slyvynskyj's poetry has been recognized with several literary awards. In 2024, he was shortlisted for the Derek Walcott Prize for Poetry. Ostap Slyvyns'kyj is Associate Professor at the Department of Philology, Ukrainian Catholic University (Lviv). The main areas of his research interests are intercultural communication, the comparative history of Slavic literatures of Central and Eastern Europe, and translation studies.

1. Що таке війна

Колись можливо вирішать написати такий підручник
тільки нас не запросять у співавтори
бо інші завжди знають краще що таке війна
бо інші завжди знають краще
гаразд
але один розділ
один розділ віддайте нам
усе одно ви не знайдете додаткової літератури
це буде розділ про мовчання

хто не був у війні не знає що таке мовчання
або навпаки знає
це ми не знаємо
як не знають риби про воду що живить їх і нафту що їх убиває
як не знає миша-полівка про темряву що ховає її від шуліки але
ї шуліку ховає так само
дозвольте нам написати цей розділ

я знаю що ви боїтеся крові тож ми напишемо його водою
водою яку просив поранений що вже не міг ковтати і просто
дивився на неї
водою яка текла крізь пробитий дах
водою яку можна використовувати замість сліз
так – ми прийдемо до вас із водою
ми не залишимо по собі незмивних слідів
на ваших гаслах і цінностях які ми так не за призначенням використали
що й дітям своїм ви вже не знаєте як їх показати
це будуть наші кілька сторінок
і лише дехто знатиме що вони не порожні

1. Che cos'è la guerra

*Forse un giorno lo scriveranno quel manuale
ma non ci includeranno tra gli autori
che gli altri sanno sempre meglio cos'è la guerra
che gli altri sanno sempre meglio
e va bene
un capitolo però
un capitolo lasciatelo a noi
che di altre fonti non ne troverete
sarà un capitolo sul silenzio*

*chi non è dentro la guerra non sa cos'è il silenzio
o invece forse lo sa
siamo noi che non sappiamo
come non sanno i pesci dell'acqua che dà vita e del petrolio che la toglie
come il topo di campagna del buio che lo cela dal nibbio ma
cela pure il nibbio
quel capitolo fatelo scrivere a noi*

*lo so che voi temete il sangue allora noi useremo l'acqua
l'acqua che chiede il ferito che non riesce a deglutire e
la guarda soltanto
l'acqua che piove da un tetto distrutto
l'acqua da piangere invece delle lacrime
sì, verremo da voi con l'acqua
non lasceremo tracce indelebili
sui vostri slogan e i valori che usiamo così male
che ai vostri figli non li spiegate più
saranno quelle le nostre poche pagine
e solo pochi sapranno che non sono vuote*

2.

Як сірники,
запалюємось одне від одного в темряві,
запилюємо одне одного вогнем.
Передаємо вогонь обережно, як олімпійські
атлети, чий забіг такий довгий,
що всі оператори й репортери поснули,
а на стадіоні розійшлися живі.
Лишилися тільки душі.
Лишилися ті, що погасли для очей смертних.
І що буде наприкінці? – питаєш.
Буде чаша вогню, овації, майоріння знамен?
Проїде оркестр під тріумфальною аркою?
Буде пісок біля моря, – кажу, –
де вітер лопотить у парасольках дитинства.
І море розкриє свої блокнотики, повні кривульок,
і дозволить нам гортати себе, дивуватися, впізнавати.

2.

*Come fiammiferi
ci accendiamo a vicenda nel buio,
ci fondiamo tra noi nel fuoco.
Ce la passiamo attenti, la fiamma, come gli atleti
olimpici, con quelle tappe così lunghe
che operatori e giornalisti si assopiscono,
e lasciano lo stadio i vivi.
Rimangono solo le anime,
le anime estinte agli occhi dei mortali.
E alla fine cosa ci sarà? – mi chiedi.
La coppa di fuoco, ovazioni, bandiere spiegate?
L'orchestra che sfila sotto l'arco di trionfo?
La sabbia sulla spiaggia – rispondo –,
col vento dell'infanzia che sbatte gli ombrelloni,
e il mare schiuderà i quaderni scarabocchiati,
e lascerà che ci sfogliamo, stupiamo, riconosciamo.*

3.

А потім нам ще доведеться відбудувати мову.
 Щоб свічка перестала бути окопною,
 щоб пташка знову вбралася в пір'я,
 щоб квіти перестали плюватися вогнем.
 Щоб підвал знову став житлом солодкого варення й картоплі вусатої.
 Щоб тепло стало теплим, не відлунюючи «тепликом», як дідам нашим віддавало «теплушкою».

Мову відбудувати найтяжче, бо навіть коли ми вставимо усі вікна, вони залишаться віконними отворами,
 і стіна, пофарбована свіжо, не матиме значення, якщо за нею не буде другої,
 і навіть коли постелимо килими, не перестанемо думати про міцність перекрыттів під ними:

так війна оголила наші доми до скелету,
 здерла з нас шкіру, щоб легше було перевірити, чи ще б'ється під нею серце.

Серце б'ється, і ми заспокоюємося. Таким стало значення слова «спокій».

Але чи вдасться нам полікувати слово «мир», щоб із нього не висипалися озброєні до зубів окупанти?

Чи вдасться нам відбудувати слово «братерство», щоб від нього не здушувало у горлі?

І навіть якщо слова ці лишаться в полі, непридатні й тупі, як обгорілі ворожі танки,
 чи варто буде сумувати за ними? Хіба мало нам буде смутку?

3.

*E poi ci toccherà ricostruire la lingua.
 Che pronunciando "candela" non vengano in mente le trincee,
 che i droni lascino il posto agli uccelli,
 che spuntino i fiori e non puntino armi.
 Che le cantine tornino piene di dolci conserve e patate baffute.
 Che "calore" sia tepore e non termovisore, come per i nonni il "termocauterizzatore".*

*Ricostruire la lingua è la cosa più dura, che persino le finestre, una volta fissate, non saranno che fessure
 e la parete fresca di vernice non avrà senso senza un'altra dietro,
 e persino stendendo i tappeti penseremo sempre alla forza dei soffitti sotto:*

*così la guerra ha ridotto alle ossa le nostre case,
 ci ha spellato per controllare meglio se lì ci batte ancora un cuore.*

Se il cuore batte noi ci calmiamo. Questo oggi significa la parola "calma".

*Ma riusciremo a curare la parola "pace", che non ne spuntino invasori armati fino ai denti?
 Riusciremo a ricostruire la parola "fratellanza", tanto da sciogliere il nodo in gola?*

*E se pure queste parole rimarranno sul campo, neutralizzate, come carri nemici bruciati, varrà la pena sentirne la
 mancanza? Non saremo già abbastanza tristi?*

4. Любов

1
Таке поколювання,
ніби теплий фаянс
береш перемерзлою рукою,

або тіло, затерпле зі сну,
переходить кімнату,
ще трохи кульгаве
і всміхнене.

Таке поколювання,
як тоді, коли батька
чомусь не голили вже кілька діб,
а він лежав,
ніби
солоний і перегрітий камінь,
і обіймав нас по черзі.

Таке поколювання, ніби
довго несеш ялинку крізь туге
від морозу повітря,
і знаєш, що хтось,
між людей,
вколисаних Найсвятішою Звісткою,
все ж чекає, не спить.

2
Любов
не обіцяє, не виправдовує,
не переконує, не слугує доказом,
не відвертає війну.
Хай іде.
Хай іде до цивільних,
хай іде до старих і дітей.
Хай іде до тварин.
Ще розплачеться в укритті.
Ще зрадить паспортні імена.
Ми покличемо, коли налаштуємо
мікрофон.
Коли запрацює наша радіостанція.
А доти
нам потрібні досвідчені фахівці,
чоловіки і жінки.
Це все.

4. L'amore

1
*Formicola come
quando nella mano gelida
prendi una ceramica tiepida,
o il corpo, intorpidito dal sonno,
attraversa la stanza
ancora un po' sbilenco
e sorridente.*

*Formicola come
quando per qualche motivo
non radevano il papà da giorni,
e lui se ne stava lì,
come
una pietra salata e riarso,
e uno alla volta ci abbracciava.*

*Formicola come
quando porti a lungo l'abete
nell'aria densa di gelo,
e sai che qualcuno
tra la gente,
cullato dalla Lieta Novella,
non dorme, aspetta ancora.*

2
*L'amore
non promette, non discolpa
non persuade e non fa da prova,
non impedisce la guerra.
Che vada.
che vada tra i civili,
tra i vecchi e i bambini.
Tra gli animali.
Piangerà nei rifugi.
Svelerà i nomi sui passaporti.
Lo chiameremo quando funzionerà
il microfono.
Quando ripartirà la nostra stazione radio.
Ma fino ad allora
ci serve gente qualificata,
uomini e donne.
Tutto qui.*